روزنامه اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی

همشهری

یکشنبه ۲۴ فروردین ۱۴۰۴ ■ سال سی‌وسوم ■ شماره ۹۳۶۵

سرمایه گذاری برای تولید

■ حضرت امیر المؤمنین علی(ع):
صبر بر سه گونه است: صبر بر مصیبت، صبر بر اطاعت و صبر بر ترک معصیت.

■ اذان ظهر: ۱۲:۰۵ ■ غروب آفتاب: ۱۸:۳۶
■ اذان مغرب: ۱۸:۵۵ ■ نیمه شب شرعی: ۲۳:۲۱
■ اذان صبح فردا: ۴:۰۵ ■ طلوع آفتاب فردا: ۵:۳۳

حافظ
مرو به خانه ارباب بی‌مروت دهر
که گنج عافیتت در سرای خویشتن است

صفحه‌آرا: علیرضا بهرامی

■ پذیرش آگهی: ۸۴۳۲۱۰۰۰
■ چاپ: همشهری
■ تلفن: ۴۸۰۷۵۰۰۰

■ توزیع و اشتراک: موسسه نشر گستر امروز نوین
■ تلفن توزیع: ۶۱۹۳۳۰۰۰
■ تلفن اشتراک: ۶۱۹۳۳۱۱۴

■ دفتر مرکزی: تهران، خیابان ولیعصر (عج)، کوچه شهید سیدکمال قریشی، شماره ۱۴
■ کدپستی ۴۵۹۵۶-۱۹۶۶۶ ■ تهران، صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۵۴۴۶
■ تلفن: ۲۳۰۲۳۰۰۰، نمابر: ۲۲۰۴۶۰۶۷

■ همشهری: www.hamshahrionline.ir
■ سایت روزنامه: newspaper.hamshahrionline.ir

صفحه آخر

■ صاحب امتیاز: مؤسسه همشهری
■ مدیر مسئول: محسن مهدیان
■ سردبیر: دانیال معمار
■ دبیر تحریریه: سیدمجتبی صادقی
■ معاونان سردبیر: شهرام فرهنگی، علی عمادی، شاهین امین، حامد فوقانی
■ مدیر فنی: حامد یزدانی
■ مدیر هنری: مهدی سلامی
■ دبیر عکس: امیر پناهپور

سیاسی و دیپلماتیک:
■ مدیر: حسین ارجلو
شهرنگار:
■ مدیر: پروانه بهرام‌نژاد
■ دبیر: مریم باقرپور
اقتصاد:
■ مدیر: حسین لطفی
■ دبیر: مریم موسی‌پور
تماشاگر:
■ مدیر: امیرمحمد یعقوب‌پور
■ دبیر: لیلی خرسند

ایرانشهر:
■ دبیر: زهرا عباسی
تندرستی:
■ مدیر: عیسی محمدی
■ دبیر: مریم سرخوش
سرنخ:
■ مدیر: جواد عزیزی
■ دبیر: محمد جعفری
دانستنیها:
■ مدیر: ساسان شادمان
■ دبیر: زهرا خلجی
سرزمین من:
■ مدیر: محمد باریکانی

جامعه:
■ دبیر: فهیمه طباطبایی
گزارش:
■ مدیر: مسعود میر
■ دبیر: فاطمه عسگری‌نیا
۲۴ (سینما و تلویزیون):
■ مدیر: سعید مروتی
■ دبیر: علیرضا محمودی
صفحه آخر:
■ دبیر: جواد نصرتی
طرح و گرافیک:
■ دبیر: محمدعلی حلیمی

تهران‌نامه

وقتی قلعه عباسیه محمودیه شد

«محمودیه» از محله‌های قدیمی شمال تهران است که از شمال به ولنجک، جنوب به پارک وی، شرق به خیابان ولیعصر(عج) و غرب به اوین می‌رسد. در روزگاران قدیم اراضی این محله متعلق به حاج میرزا عباس آقاسی، وزیر محمد شاه قاجار، پدر ناصرالدین شاه بود؛ برای همین این محدوده به عباسیه شهرت داشت و چون دور تا دور آن دیوار شده بود، به آن قلعه عباسیه هم می‌گفتند. نام قلعه عباسیه در کتاب ناسخ التواریخ آمده است. در آن زمان زمین‌های ده محمدیه (محله زعفرانیه) نیز بخشی از قلعه عباسیه بود، اما بعدها که محمد شاه در بخش جنوبی قلعه عباسیه برای خود کاخی بنا کرد، ده محمدیه از قلعه عباسیه جدا شد. در اسناد تاریخی آمده کاخ ده محمدیه به محمدشاه وفا نکرد و او به محض ورود به کاخ از دنیا رفت.

اما چگونه قلعه عباسیه به محمودیه تغییر کرد؟ به‌گفته اهالی قدیمی محله محمودیه، فردی به‌نام علاءالدوله قلعه عباسیه را از حاج میرزا آقاسی خرید و نام محله را به خاطر پسرش محمود علاءالدوله، محمودیه گذاشت تا اینکه ۸۶سال قبل زمین‌های محمودیه جزو دارایی دکتر اشتمپ شد. او نخستین دندانپزشک ایران و دندانپزشک احمد شاه قاجار و فردی سوئیسی بود که خانه‌اش در شمال محمودیه قرار داشت. اشتمپ زمین‌های محمودیه را به قطعات بزرگ ۵ هزار متری و بیشتر تقسیم کرد و آنها را به افراد خارجی که هر کدام به دلایل مختلف مانند جنگ، ماموریت و... در ایران بودند، فروخت. برای همین بیشتر افراد خارجی و مسیحی در این محله سکونت داشتند. در کتاب «فرهنگ قصران» حسین کریمیان نیز آمده است: «...محمودیه بخش حومه شمیرانات و در ۲کیلومتری جنوب غربی تجریش و جمعیت آن حدود ۶۰ تن مسیحی است...».

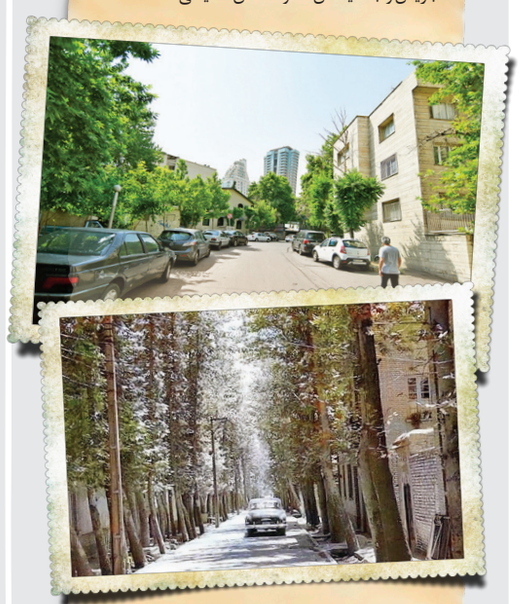

دیروزنامه

تهرانیها پارسال ۳/۵ برابر ظرفیت دریاچه سد کرج، آب مصرف کردند

دیروز در بورس تهران شاخص کل قیمت سهام از ۷۰۰ واحد فراتر رفت

صرفه‌جویی؛ تنها عامل جلوگیری از ناترازی آب

۳۰سال پیش در همشهری

تیتر خبری که ۳۰سال پیش در صفحه ۴ روزنامه همشهری توجه را به‌خود جلب می‌کند، این است: «تهرانی‌ها پارسال ۳/۵برابر ظرفیت دریاچه سد کرج، آب مصرف کردند». همچنین در این خبر، روابط عمومی شرکت آب و فاضلاب استان تهران، ضمن هشدار درباره بحران آب و ناترازی حجم ذخیره و مصرف آب شرب در سال ۱۳۷۳ تهران، اعلام کرده که مصرف روزانه آب تهرانی‌ها در سال ۷۳، به میزان ۲میلیون و ۲۲هزار و ۴۶۶مترمکعب است؛ این در حالی است که در لحظه تحویل سال نو امسال، مصرف لحظه‌ای آب در شهر تهران به رکورد بی‌سابقه ۵۸هزار و ۱۶۷ لیتر بر ثانیه رسید؛ یعنی حدود ۵میلیون مترمکعب در روز و بیش از دو برابر مصرف روزانه نسبت به ۳۰سال پیش. این در حالی است که میزان بارندگی‌ها در این ۳۰سال کاهش چشمگیری داشته. به زبان ساده، برای جلوگیری از بحران آب، باید تا می‌توانیم صرفه‌جویی کنیم.

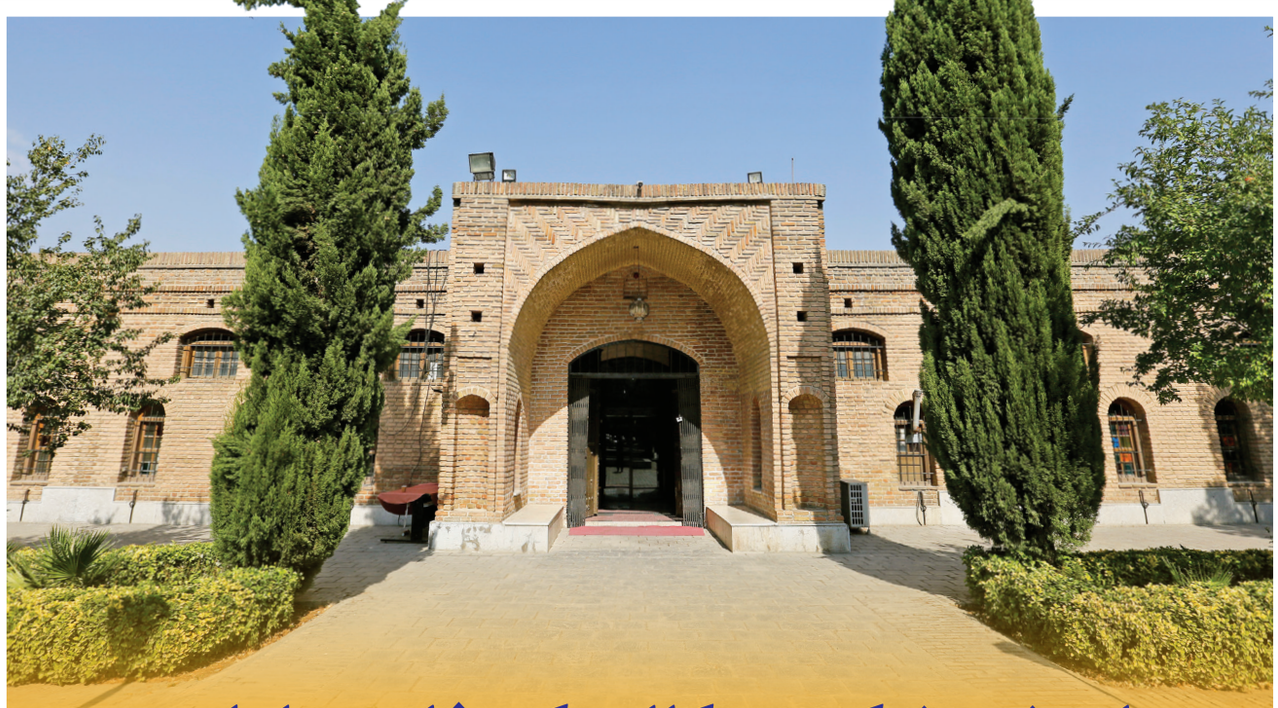

تاریخ پزشکی در کالسکه خانه سلطنتی

گشتی در موزه ملی تاریخ علوم پزشکی که یکی از عجایب دنیای قدیم را در خود نگهداری می کند

سیدسروش طباطبایی‌پور

این روزها بحث دارو، درمان و تجهیزات پزشکی، داغ داغ است و علم پزشکی در جهان، تلاش می کند بیش از سرمایه‌گذاری روی درمان، مسیرهای پیشگیری را برای انسان قرن اخیر هموار کند. اما تاریخ علم پزشکی و قصه درمان و دارو در ایران و تهران به چه روزگاری بازمی گردد؟ برای رسیدن به پاسخ این پرسش، لازم نیست کتاب‌های تاریخ پزشکی و تارنماهای مرتبط با حوزه درمان را بررسی کنید! اگر همتی کنید و خودتان را به خیابان امیر آباد تهران برسانید، موزه‌ای باشکوه در ساختمانی چشم‌نواز، قصه پر از پیچ‌وخم تاریخ پزشکی را برای شما بازگو خواهد کرد. پس این شما و این هم موزه ملی تاریخ علوم پزشکی ایران.

مکث

تاریخ بنای موزه

محله امیر آباد در گذشته‌های دور، روستایی در ۵کیلومتری تهران بود که در آن گندم و جو می کاشتند. این روستا در ۲سال پایانی عمر میرزا تقی‌خان در اختیار او قرار گرفت و امیر کبیر هم تا توانست در راه آبادانی آن کوشید و به همین دلیل آن را امیر آباد نامیدند. در این محله ساختمان‌هایی از دوره قاجار باقی مانده که یکی از آنها ساختمان اسطبل یا کالسکه‌خانه شاهی بود که به‌نظر می‌رسد در سال ۱۲۲۷خورشیدی ساخته شده؛ بنایی قجری که در حدود ۹هزار مترمربع وسعت دارد و زیر ۸۵طاق آجری آن، اسب‌هایی ممتاز نگهداری می‌شد. هنوز گیره‌هایی که اسب‌ها را به آن می‌بستند در ساختمان وجود دارد. از سال ۱۳۸۰ در این ساختمان قدیمی، موزه ملی تاریخ پزشکی ایران تاسیس شد.

یادگاری از شهر سوخته

برای اینکه به اهمیت این موزه پی ببریم، یکی از آثار آن را کمی دقیق‌تر بررسی می کنیم؛ جمجمه‌ای سوراخ‌شده متعلق به دختری ۱۳ساله که از دوره شهر سوخته یعنی حدود ۵هزار سال پیش باقی مانده و هزار حرف ناگفته از تاریخ پزشکی این سرزمین در سر خود دارد! اینگونه به‌نظر می‌رسد که بیمار، به‌خاطر جمع‌شدن مایع درون جمجمه، بستری شده و پزشکان ایرانی برای درمان این بیماری که به آن «هیدرو سفالی» می گویند، بریده‌ای مثلثی‌شکل در جمجمه بیمار ایجاد و با مهارتی شگرف، مایع درون جمجمه را خارج می کنند. تنها همین دستاورد به‌جای‌مانده از آن روزگار و نمایش‌اش در این موزه، نشان می‌دهد که نخستین جراحی جمجمه در تاریخ پزشکی جهان را پزشکان ایرانی انجام داده‌اند.

بخش‌های گوناگون موزه

این موزه از بخش‌های گوناگونی تشکیل شده که هر یک، آینه گویایی از قصه پزشکی در ایران است؛ بخش‌هایی چون دیرینه‌شناسی انسان، اسناد و نسخ خطی پزشکی، بخش‌های چشم‌پزشکی، دندانپزشکی و دامپزشکی، بخش سفال و آبگینه‌ها، نمایشگاه‌های موقت بزرگانی چون دکتر قریب، پروفسور سمیعی، دواخانه نظامی و...

مثلا در بخش دیرینه‌شناسی، تعدادی اسکلت هست که از کاوش‌های باستان‌شناسی در نقاط مختلف ایران به‌دست آمده؛ مثل جسد مومیایی زنی ۶۰ یا ۷۰ساله که ۹۰۰سال پیش در گورستانی از شهر یزد دفن شده بود یا در بخش نسخ خطی، بخش‌هایی از کتاب «طب منصوری» اثر زکریای رازی به نمایش گذاشته شده که از قدیمی‌ترین کتاب‌های پزشکی جهان است. در بخش دامپزشکی هم دیدن ابزارهای درمان حیوانات و آناتومی بدن برخی حیوانات که نتیجه تصورات دامپزشکان آن روزگار ایرانی بوده، قابل توجه است. قیچی قندشکن برای کشیدن دندان، نعل اسب و یوغ، سفالینه‌هایی با کاربرد پزشکی، شاخ حجامت و... از دیگر آثار ارزشمند این موزه است.

دواخانه

یکی از بخش‌های این موزه، دواخانه نظامی است. می گویند یکی از مستشاران نظامی ایران، داروخانه‌ای را برای تامین داروهای مورد نیاز ارتش از اتریش خریداری کرد و به دلایل گوناگون از جمله بدهی ارتش به این داروخانه، برای واگذاری آن گشت و گشت تا به دکتر امیرهوشنگ نظامی، یکی از استادان متقدم داروسازی در ایران رسید. این داروخانه با حفظ همان شرایط کهن خود تا اواخر دهه ۶۰ در خیابان چراغ‌برق تهران کار می کرد و ابتدا به دانشکده داروسازی دانشگاه تهران و سرانجام به موزه تاریخ پزشکی منتقل شد.

مکث

بخش‌های جانبی

هدف از تشکیل این موزه، تدوین تاریخ پزشکی، شناسایی منابع مکتوب، شناسایی و معرفی آثار خطی پزشکی، شناسایی و معرفی ابزارهای علم پزشکی و... است. در این موزه کتابخانه تخصصی و سالن اجتماعات و کنفرانس هم وجود دارد.

این محله...

دروس؛ محله‌ای غرق در قنات‌ها

سیدسروش طباطبایی‌پور

یکی از محله‌هایی که هنوز که هنوز است در جوی‌های کوچه پس کوچه‌هایش آب زلال قنات‌ها روان است و درخت‌های چنار انبوهش خیابان‌های موازی‌اش را در بر گرفته، محله دروس است. این محله از شرق به خیابان پاسداران و روستای سلطنت‌آباد، از شمال به خیابان دولت، از غرب به خیابان هدایت و از جنوب به خیابان صدف که در قدیم به نام روستای چالهرز شناخته می‌شد، محدود است. در این شماره گشتی در محله دروس می‌زنیم و با خیابان‌ها و مکان‌هایش خاطره‌بازی می کنیم.

تاریخش

در عهد قاجار الطاف ملوکانه شامل حال درباریان بود و روستاهای اطراف تهران میان آنها و وابستگان‌شان تقسیم می‌شد. روستای خوش‌آب‌وهوای دروس هم به ۳نفر پیشکش شد که مشهورترین آنها مخبرالسلطنه هدایت بود. او در عصر ۵پادشاه گاه استاندار، وکیل یا وزیر بود و حتی صدارت را در صحنه سیاسی ایران برعهده داشت. دیگران املاک خود را در گذر زمان فروختند؛ اما هدایت، علاوه بر اینکه از دروس نرفت، بخش‌هایی از املاک خود را وقف مردم کرد.

بیمارستان هدایت

برای مثال سال ۱۳۳۱ شمسی بود که مخبرالسلطنه هدایت زمینی را در محله دروس وقف بیمارستان کرد و آن را به صندوق تعاون و بیمه کارگران آن روزگار سپرد. ۴سال پس از وقف، بیمارستان هدایت با ۹۶تخت تاسیس شد و با تمرکز روی تخصص زنان و زایمان کارش را آغاز کرد. این بیمارستان در اواخر دهه ۸۰ بازسازی شد و حالا در اختیار سازمان تامین اجتماعی است.

موزه دبیرستان سروش

دبیرستان سروش از مدارس خوشنام و قدیمی تهران است که در محله دروس و خیابان راستوان قرار دارد. حرکت نویی که به همت عبدالله شیرازی، مؤسس این مدرسه آغاز شده، جمع‌آوری و نمایش کتاب‌های درسی و کمک‌درسی، ابزارها، کارنامه‌ها و دیگر موارد آموزشی در تهران و ایران است که از سال‌های تاسیس مدرسه دارالفنون تا امروز باقی مانده است. موزه سروش در فضای دبیرستان متوسطه اول این مجتمع پذیرای علاقه‌مندان به حوزه آموزش‌وپرورش است.

نامش

برخی می گویند در این روستا روس‌ها نشست‌های کاری و مهمانی‌هایشان را برگزار می کردند و از ترکیب ۲واژه «در» و «روس»، به معنی جای روس‌ها، واژه دروس ساخته شد و روی این روستا گذاشتند که البته این ادعا چندان مستند نیست.

نام‌آورانش

برخی نویسندگان و بزرگان معاصر در این محله زندگی می کردند. یکی از آنها ابراهیم گلستان نویسنده، کارگردان، مترجم، عکاس و روزنامه‌نگار است که خانه او سال‌ها محل رفت‌وآمد بزرگانی چون سیمین دانشور، جلال آل‌احمد، اخوان ثالث و شماری دیگر بود. بیژن جلالی شاعر، صادق چوبک داستان‌نویس و فروغ فرخزاد، شاعر ازجمله کسانی بودند که در این محله زندگی می کردند.